

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

56

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א • פרשת בהעלותך תשע"ב

כתיב ונחנו מה". ושמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל כי כמו כן גדול מה שנאמר באברהם ממה שנאמר בדוד, שדוד המלך אמר "ואנוכי תולעת ולא איש", ותולעת יש בה רוח חיים ויכולה לנוע ולזוז, אבל אברהם אבינו אמר "ואנוכי עפר ואפר", והיינו דרגת ענווה יותר גדולה, כמו עפר ואפר שאין בהם רוח חיים.

וכיצד שייך להגיע לענווה כזאת? על ידי הכרת האמת שאין סיבה להחשיב את עצמו, כי גם התולעת וגם האדם קיימים בחסדי שמים, ושניהם אין להם שום כוח מעצמם כי אם ברצון השם, זוהי אמונת הייחוד לדעת שהקב"ה מקיים את העולם בכל רגע, והבריאה אינה מציאות קיימת, שהרי הקב"ה ברא את העולם יש מאין, ולא שייך שתהא מציאות קיימת מאין, וכל מה שאנו רואים בחוש אינו מציאות קיימת, אלא רצונו ית' הוא המקיים אותו בכל רגע ורגע.

וישנם הרבה דברים שהחוש טועה בהם, כמו כשנוסעים ברכבת נראה שהרכבת עומדת והכל נוסע, וכן גלגל שמסתובב במהירות נראה כאילו הכל מלא, ואי אפשר לראות את מה שמאחורי הגלגל, ויש עוד הרבה דברים שהחוש מטעים את האדם, כי החושים של האדם הם מוגבלים, וכן מה שנראה כאילו הבריאה היא מציאות קיימת, החוש טועה בזה, אבל באמת רצון השי"ת הוא שמקיים את הבריאה.

וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה י, ו) שכל צמח יש לו מלאך שמכה עליו ואומר גדל, והיינו רצון השם שאומר לצמח לגדול, וכן כל הבריאה קיימת ברצון השם, והאריך בזה הנפש החיים (א, ב) וכתב כי זהו מה שאנו אומרים "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", שהבריאה מתחדשת תמיד ממש בכל רגע ברצונו ית', והראיה לזה ממה שכתוב "לעושה אורים גדולים", שלא אמר עשה אלא עושה, כי הקב"ה עושה ומחדש את הבריאה בכל רגע.

וכתב בנפש החיים שם כי אדם שבונה שולחן מעץ, אינו בורא וממציא את העץ מכוחו אלא לוקח עצים שכבר נבראו ומסדרם בבניין, וגם לאחר מותו יישאר השולחן קיים מפני שאין זה קיים מכוחו, אבל הקב"ה המציא וברא את העולם יש מאין, וכמו בעת בריאת העולם כן גם בכל יום ובכל רגע ממש רצונו ית' הוא המחדש ומקיים את העולם, וזהו שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (א, ב) "אם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי אין דבר אחר יכול להימצאות", מפני שכל הבריאה קיימת רק מכוחו ומרצונו ית'.

והגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל כתב בספרו 'שפתי חיים' (אמונה והשגחה עמ' קמט) כי זהו ענין קפיצת הדרך, שכשהצדיק עובר ממקום למקום בקפיצת הדרך, אינו עף באוויר במהירות רבה עד שמגיע למחוז חפצו, אלא ברגע אחד הוא נמצא במקום זה וברגע שאחריו מתחדש במקום אחר, כי הקב"ה בורא בכל רגע את כל הבריאה מחדש, וכיון שברגע הבא הוצרך הצדיק להיות במקום אחר רחוק מהמקום הראשון, בורא אותו השי"ת במקום השני.

עלנו לדעת שהקב"ה מחייה ומנשים אותנו בכל רגע ורגע, וכמו שאמרו חז"ל (בראשית רבה יד, ט) על הפסוק "כל הנשמה תהלל יה" – על כל נשימה ונשימה שאדם נושם צריך לקלס לבורא, כל נשימה ונשימה כפשוטו זה כוח שמתחדש ברצונו ית', זוהי אמונת הייחוד, וכשאדם חי לפי האמונה הזאת ממילא הוא מבין שאין לו סיבה

בפרשת בהעלותך* (במדבר ח, יג) "ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר ציווה השם את משה". ולכאורה סוף הפסוק מיותר, שכבר כתוב ויעש כן אהרן, והיינו שעשה כמו שאמרו לו, ומהו שכתוב שוב כאשר ציווה השם את משה. ופירש"י: "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה". וצריך ביאור מה החידוש שלא שינה, וכי יעלה על הדעת שאהרן הכהן ישנה ממצות הקב"ה, ומהו השבח המיוחד בזה.

וכתבו המפרשים על פי מה שמצינו בפרשת אחרי מות לאחר עבודת יום הכיפורים, שסיים הכתוב ואמר (ויקרא טז, לד) "ויעש כאשר ציווה השם את משה", ופירש"י שם: "כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך", והיינו למרות שהוא היה היחיד מכל כלל ישראל שלבש את בגדי הלבן, ונכנס לפני ולפנים להקטיר קטורת, לא הרגיש בזה שום חשיבות, אלא עשה הכל מפני ציווי השם, כמקיים גזירת מלך.

והיינו כי בדרך הטבע כהן גדול מרגיש הרגשה של חשיבות, עד כדי כך שבבית שני היו כהנים גדולים שקנו את הכהונה בכסף מהמלכות ולא הוציאו שנתם, ואף על פי כן נמצא בכל שנה כהן שיקנה את הכהונה הגדולה, מפני שביקשו את החשיבות והכבוד של כהן גדול, וכמו שכתב המסילת ישרים פרק י"א שהכבוד דוחק את לב האדם יותר מכל החמדות שבעולם, ולמרות שראו בכל שנה כי הכהנים שקנו את הכהונה בכסף לא הוציאו שנתם, הכבוד דחק ופיתה אותם לחשוב כי להם זה לא יקרה.

אבל אהרן עשה את עבודת יום הכיפורים "כאשר ציווה השם את משה", שלא לבש את הבגדים לגדולתו אלא כמקיים גזירת מלך, ולא הרגיש שום חשיבות בעצמו, למרות שהוא היה היחיד מכל ישראל שנבחר לזה על פי השם. וזהו שכתוב במנורה ויעש כאשר ציווה השם את משה, ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה – שלא הרגיש שום חשיבות בהדלקת המנורה, ואם היה מרגיש איזה חשיבות, שלא לשם שמים בשלמות, זה כבר שינוי ממה שציווה השם.

ואמנם זוהי דרגה גבוהה מאד שלא להרגיש חשיבות מחמת גדולה, ומצינו שאמרו חז"ל (חולין פט, א) "לא מרובכם מכל העמים חשק השם בכם כי אתם המעט מכל העמים, אמר להם הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנוכי עפר ואפר, למשה ואהרן אמר ונחנו מה, לדוד אמר ואנוכי תולעת ולא איש", והיינו שמחמת הגדולה היו ממעיטים את עצמם ומוסיפים ענווה.

וכשאמר אברהם ואנוכי עפר ואפר, אמר זאת מפני שהרגיש באמת שהוא כמו עפר ואפר, ולמרות הגדולה לא החשיב את עצמו, כי אדם שמכיר את האמת מבין שלא מגיע לו כלום, כי כל מה שיש לו זה בחסדי שמים, וכל מה שהוא חי ונושם זה ברצון השם להיטיב עם בריותיו, וכפי שאנו מזכירים בתפילת שמונה עשרה 'מכלכל חיים בחסדי' – שכל החיים וכל הבריאה הם בחסד, וכשאדם מבין שלא מגיע לו כלום והכל בחסדי שמים, ממילא אינו מחשיב את עצמו.

וכתוב שם בגמרא "גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנוכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן

* נאמר ביום ד' לסדר בהעלותך, סיון תשס"ט.

להחשיב את עצמו, כי הוא יודע שאין לו מעצמו כלום, וכל מה שיש לו מתחדש בכל רגע ברצון הקב"ה.

ומחמת זה אברהם משה ודוד מיעטו את עצמם, ולמרות הגדולה לא החשיבו את עצמם, וכפי שהזכרנו דרגת הענווה של אברהם הייתה יותר גדולה משל דוד, כי דוד המלך אמר ואנוכי תולעת ולא איש, ואברהם אבינו אמר ואנוכי עפר ואפר, שזהו דבר שאין בו רוח חיים, אבל משה רבינו היה בדרגת הענווה הגדולה מכולם, שאמר ונחנו מה כי תלינו עלינו, והיינו שלא החשיב את עצמו לכלום, גם לא תולעת ולא עפר ואפר, וכמו שהעידה תורה (במדבר יב, ג) "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

וכשאמר משה רבינו "ונחנו מה" כלל בזה גם את אהרן אחיו, מפני שאהרן גם כן היה בדרגת ענווה גבוהה מאד, וכפי שרואים כששלח הקב"ה את משה אל פרעה, חשש משה שמא יהיה בזה פגיעה באהרן אחיו, שהוא יותר מבוגר וכבר היה נביא לפניו, אבל הקב"ה אמר למשה כי אהרן לא יצטער אלא אדרבה (שמות ד, יד) "וראך ושמה בלבוי", מפני שלא הרגיש שום חשיבות בעצמו, וכל זה מכוח האמונה שלא מגיע לו כלום והכל מן השמים.

ומצינו עוד בסוף הפרשה, שמשה אמר להקב"ה כי אינו יכול לשאת לבדו במשא העם, ואמר לו הקב"ה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וגוי ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו איתך במשא העם, ולקח משה שישה זקנים מכל שבט, שהם ביחד שבעים ושניים, והטיל גורל ביניהם לדעת מי מהם יהיו השבעים זקנים.

וכתוב (יא, כו) "ויישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד", ופירש"י כי אלדד ומידד היו מאותם שנבחרו, אבל נשארו במחנה ואמרו אין אנו ראויים לגדולה זו.

ואמרו חז"ל (במדבר רבה טו, יט) כי בשכר שמיעטו עצמם ואמרו שאינם ראויים לגדולה, נמצאו יתרים על הזקנים חמישה דברים, שהזקנים לא נתנבאו אלא למחר והם נתנבאו על מה שעתיד בסוף ארבעים שנה, הזקנים לא נכנסו לארץ אבל הם נכנסו, הזקנים לא נתפרשו שמותם, הזקנים נפסקה נבואתם שהייתה משל משה שנאמר ואצלתי מן הרוח אשר עליך, אבל אלדד ומידד הייתה נבואתם ישר מהקב"ה שנאמר ותנח עליהם הרוח, וכל זה בשכר שמיעטו עצמם ואמרו אין אנו ראויים לגדולה.

ויש להעיר ממה שמצינו בגמרא (סנהדרין יד, א) על רבי זירא שבתחילה לא רצה לקבל סמיכה, והיה מתחבא ובורח מן הסמיכה, מפני ששמע בשם רבי אלעזר שאמר 'הוי קבל וקיים', והיינו שעדיף שיהיה באפלה ולא יתפרסם, שלא יכירו אותו ולא יידעו ממנו, כי הפרסום עלול להזיק לו, עד ששמע שוב בשם רבי אלעזר כי העולה לגדולה מוחלים לו על כל עוונותיו, ומיד המציא את עצמו לקבל סמיכה, מפני שרצה לזכות למחילת עוונות.

ומבואר שיש ענין לקבל סמיכה וגדולה של תורה, שזוכים בזה למחילת עוונות, וכמו שביאר המאירי שם "הוא הערה על התחדשות הנהגותיו ועילוי מידותיו על צד התכלית", והיינו שאם אדם עולה לגדולה ומקבל תפקיד שיש בו השפעה, סימן שהוא ראוי לזה, ומן השמים נותנים לו כוחות חדשים של הנהגות אחרות ומידות טובות, ולכן זוכה למחילת עוונות, מפני שעשוי הוא כמו אדם אחר.

ואם כן צריך ביאור, למה נשארו אלדד ומידד במחנה, ומדוע לא רצו לקבל את הגדולה? הרי יכולים לזכות בזה למחילת עוונות.

והתירוץ פשוט מאד, כי אלדד ומידד היו סבורים שיש אחרים יותר טובים מהם, והרגישו שהם פחות חשובים מכל שבעים הזקנים, וכיון שהיו אחרים הראויים יותר מהם לגדולה, נשארו במחנה ואמרו אין אנו ראויים לגדולה זו, מפני שאם ייכנסו במקום שיש אחרים יותר טובים זהו שלא כהוגן, אבל רבי זירא קיבל את הסמיכה מפני שלא היו אחרים ראויים כמוהו, וכיון שרק הוא היה ראוי לזה, כדאי לו לקבל את הסמיכה ולזכות למחילת עוונות.

ואמנם לבסוף זכו אלדד ומידד יותר מכל הזקנים, מפני שמיעטו את עצמם והרגישו שכל שבעים הזקנים עדיפים עליהם וראויים יותר מהם לגדולה, ובשכר מידת הענווה זכו שהיו יתרים חמישה דברים על שבעים הזקנים כמבואר במדרש הנ"ל.

זהו העניין של מידת הענווה, וכל זה שייך רק עם אמונה, שאדם מאמין ויודע שכל מה שיש לו הוא מן השמים, ואין לו מעצמו כלום, וממילא אינו מחשיב את עצמו.

האמונה היא בטבע האדם, וכפי שיש מצוה של אהבת הבריות, שזהו הטבע האמיתי של האדם, אלא שיש חשבונות רבים ונגיעות המפריעות לאהבה, והמצוה היא "ואהבת לרעך כמוך" לסלק את הנגיעות עד שתשוב האהבה הטבעית, כך גם האמונה היא בטבע האדם, אלא שיש פיתויים אחרים וחשבונות המפריעים נגד האמונה, אבל מי שהוא בעל הרגשה אמיתית מרגיש את האמונה.

וראיתי פעם בספר אחד שכתוב שם כי מי שהוא בעל מידת האמת, גם אם יהיה רשע גמור סופו לחזור בתשובה, מפני שהאמת מחייבת את האמונה, ואם יש לו מידת האמת הוא מוכרח להיות מאמין, גויים אין להם מידת האמת, וכמו שכתוב (תהלים קמד, ח) "אשר פיהם דיבר שווא", אבל כלל ישראל יש להם מידת האמת, אלא שיש חשבונות שמסנוורים נגד האמונה.

והדרך להתחזק ולהוסיף אמונה היא על ידי ספרי המוסר, ולשים לב לכל מילה שאומרים בתפילה שיש בה הרבה דברי אמונה.

דברי חיזוק והתעוררות

לפני מיטתו של הגאון רבי נסים טולידנו זצ"ל - י"ג סיון תשע"ב

רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק (מו"ק כה, ב).
עכשיו יש שמחה בשמים, נפש נקי וצדיק, ידוע עמלו בתורה והעמדת תלמידים הרבה, ודאי שגם הנפטר הגדול שמח, מי ששמחים בו בשמים גם הוא שמח, אבל אנחנו לא שמחים, לנו הוא חסר.

מה זאת עשה האלוקים לנו? בזמן האחרון, מיתת צדיקים מכפרת, אבל כמה צדיקים? אחד, ועוד אחד, ועוד אחד, ועוד אחד, כמה צדיקים הלכו מאיתנו בזמן האחרון, עלינו להתבונן מה הם החטאים שלנו, כנראה שיש חטאים שאנחנו לא מרגישים בהם, מיתת צדיקים מכפרת אבל צריך תשובה, מיתת צדיקים מכפרת עם התשובה.

קשה לדעת על מה לחזור בתשובה, היצר הרע חזק מאד וקשה לדעת מה החטאים, האדם אינו מרגיש בעצמו במה הוא חוטא, והעצה לזה לקבוע זמן בכל יום ללימוד המוסר, תוכחה וביקורת עצמית, שאדם יוכיח את עצמו, זה מה שאנחנו יכולים לעשות כדי לתקן את מה שאנחנו חייבים לתקן, וידוע שכל מי שיש לו קביעות בספרי המוסר הוא אדם אחר, וחי חיים מאושרים.

עלינו להתחזק בכל הדברים שצריכים חיזוק, על ידי ספרי המוסר ועל ידי מחשבות של מוסר, והעיקר על ידי דבקות בתורה, יותר תורה ויותר תורה, בזכות זה נזכה אנחנו שנתחזק, וגם יהיה בזה עילוי נשמה לנפטר שיהיה מליץ יושר על כלנו!

לעילוי נשמת

הגאון רבי דוד יצחק מן זצ"ל

בן הגאון רבי מרדכי לייב זצ"ל

נלב"ע י"ד סיון תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.